

**TYÖ- JA TASA-
ARVOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO
21/2002 vp**

**Hallituksen esitys laeiksi työttömyysetuuksien
rahoituksesta annetun lain ja työntekijäin elä-
kelain 12 c §:n muuttamisesta**

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä marraskuuta 2002 lähettäessään hallituksen esityksen laeiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain ja työntekijäin eläkelain 12 c §:n muuttamisesta (HE 243/2002 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Anja Kairisalo, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Pasi Järvinen, työministeriö
- osastopäällikkö Christina Lindell, Eläketurvakeskus
- lakimies Olli Häkkinen, Kansaneläkelaitos

- ylitarkastaja Niina Jussila, Vakuutusvalvontavirasto
- tutkimuspäällikkö Hilka Kostiainen, Valtiokonttori
- toimitusjohtaja Tapani Miettinen, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto
- aktuaari Mikko Karpoja, Työeläkevakuuttajat TELA ry
- lakimies Janne Metsämäki, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lakimies Juri Aaltonen, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- oikeustieteen kandidaatti, asiamies Johan Åström, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto
- asiamies Mikko Räsänen, Palvelutyönantajat ry
- pääekonomisti Pasi Holm, Suomen Yrittäjät
- Euroopan Työttömien verkoston puheenjohtaja Karl-Gustaf Kunnas, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia muutettavaksi siten, että työnantajalle säädetään omavastuu osaksi työttömyysturvan lisäpäivien rahoittamista.

Työttömyysturvan omavastuussa noudatetaan samoja periaatteita kuin työttömyyseläkkeiden omavastuussa. Omavastuumaksua sovelletaan kaikkiin työnantajatahoihin. Omavastuumaksua aletaan soveltaa vuodesta 2009, ja se

koskee vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneitä henkilöitä, joilla työttömyysturvan lisäpäivät korvaavat työttömyyseläkkeen. Omavastuumaksu peritään tilanteissa, joissa työnantajan irtisanoma henkilö tulee oikeutetuksi työttömyysturvan lisäpäiviin. Työttömyysturvan omavastuu määräytyy työnantajan palkkasumman ja irtisanotulle työntekijälle maksettavan etuusmenon perusteella. Omavastuumaksu kasvaa lineaarisesti nollassa 80 prosenttiin etuusmenosta palkkasumman kasvaessa 1,3 miljoonasta eurosta 20,8 miljoonaan euroon.

Työnantajan omavastuumaksua sovellettaessa työnantajan työttömyysvakuutusmaksu eritellään perusmaksuun ja lisäpäivämaksuun. Perusmaksu on nykyisen työnantajan työttömyysvakuutusmaksun tapaan porrastettu. Lisäpäivämaksu puolestaan alenee täysimääräisestä neljäsosaan palkkasumman kasvaessa 1,3 miljoonasta eurosta 20,8 miljoonaan euroon. Puuttuva osuus rahoitetaan työnantajan omavastuumaksulla.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Työttömyysturvan rahoitus perustuu nykyisellään kollektiivisiin maksuihin, eikä järjestelmä sisällä sellaista yksittäisen työnantajan vastuuta, jota eläkepuolella sovelletaan. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksut määräytyvät yksinomaan palkkasumman perusteella.

Nyt käsiteltävänä olevalla esityksellä ikäänntyneiden työttömien toimeentuloturvan rahoitus siirretään eläkejärjestelmästä työttömyysvakuutusjärjestelmään siten, että työttömyysturvan rahoitukseen luodaan omavastuujärjestelmä, joka vastaa suurtyönantajien rahoitusvastuuta työttömyyseläkkeistä.

Aiheuttamisperiaatteen mukaan määräytyvän työnantajan omavastuumaksun tarkoituksena on saneeraustilanteissa hillitä työnantajan halukkuutta ikääntyvien työntekijöiden irtisanomiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että ikääntyvien työntekijöiden mahdollisuutta säilyttää työnsä tuetaan näin myös taloudellisin ohjaukskeinoin. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että aiheuttamisperiaatteen soveltaminen laajemminkin työnantajien työttömyysvakuutusmaksun määräytymisessä voisi olla omiaan kan-

nustamaan yrityksiä pitkäjänteisen, henkilöstön osaamiseen ja jaksamiseen panostavan henkilöstöpolitiikan kehittämiseen.

Esitykseen ei sisälly ehdotusta työnantajan työttömyysvakuutusmaksun porrastuksen muuttamiseksi. Koska porrastuksen mukaisia palkkasummaa ei ole tarkistettu vuoden 1995 jälkeen, maksurasituksen jakautuminen työnantajien kesken on muuttunut ja maksu kohdistuu alkuperäistä tarkoitusta ankarammin pieniin ja keski-suuriin yrityksiin, joilla on suuri työllistävä vaikutus. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin käynnistääkseen neuvottelut työmarkkinajärjestöjen kanssa työnantajien keskinäisen maksurasituksen jakautumisen palauttamiseksi alkuperäisen tarkoituksen mukaiseksi tarkistamalla työnantajan työttömyysvakuutusmaksun porrastusrajaa.

Työeläkelisän rahoitukseen tarkoitettujen osuuden tilitys valtion eläkerahastoon

Työeläkelisän rahoitusta ei ole kattavasti järjestetty valtionhallinnon ulkopuolisten työnantajien palveluksessa olevien valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden osalta. Näitä ovat esimerkiksi kuntien peruskoulujen ja lukioiden henkilökunta samoin kuin yksityisten valtionapulaitosten henkilökunta. Heidän työnantajansa maksavat työnantajan työttömyysvakuutusmaksua normaaliin tapaan, ja maksut ke-

rätään tapaturmavakuutusmaksun yhteydessä vakuutuslaitosten kautta työttömyysvakuutusrahastoon. Kuitenkaan näistä maksuista ei tilitetä asianmukaista osuutta valtion eläkerahastoon työeläkelisän rahoittamiseen. Valiokunnalle toimitettujen arvioiden mukaan tilittämättä jää vuosittain useita miljoonia euroa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin, jotta vakuutusperiaatteen mukaisesti valtion eläkerahastolle työeläkelisien rahoitukseen ohjataan valtion eläketurvan piirissä olevien henkilöiden osuus työnantajan työttömyysvakuutusmaksuina kerätyistä varoista. Asian merkitys korostuu entisestään, jos omavastuumaksun myötä myös valtion virastot ja liikelaitokset alkavat tulevaisuudessa maksaa työnantajan työttömyysvakuutusmaksua.

Eräitä muutosvaiheen rahoitusjärjestelyjä

Esitykseen ei sisälly kattavia säännöksiä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen koulutustuen ja ylläpitokorvausten rahoituksesta eikä niissä noudatettavasta menettelystä. Niistä on säädetävä lailla. Lisäksi ansiotukena maksettavan koulutustuen ennakkojen maksamisenettelyssä on tarkoitus siirtyä työttömyyspäivärahojen osalta noudatettavaan käytäntöön vuoden 2004 alusta. Näiden etuuksien rahoituksen järjestämi-

seksi julkisesta työvoimapalvelusta annettavan lain voimaantulosäännöksiin ehdotetaan otettavaksi siirtymäsäännös, jonka mukaan vuoden 2003 ajan opintososiaalisten etuuksien sekä muiden Kansaneläkelaitoksen maksamien ylläpitokorvausten rahoittamiseen sovelletaan työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 30 §:n mukaista rahoitusmenettelyä. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus välittömästi selvittää, miten tarvittavat rahoitussäännökset vuoden 2004 alusta lähtien järjestetään pysyvällä tavalla.

Eduskunnan hyväksyttävänä on parhaillaan ehdotus Koulutusrahastosta annettavaksi laiksi. Sen voimaantulosäännöksen mukaan erorahaa voidaan edelleen maksaa ennen 1.1.2003 päättyneen työsuhteen ja erorahan aikuiskoulutuslisää ennen 1.1.2003 alkaneen koulutuksen perusteella. Näiden etuuksien rahoituksen turvaamiseksi lakiehdotukseen työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta tulee lisätä asiaa koskeva voimaantulosäännös.

Lausunto

Lausuntonaan työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 10 päivänä joulukuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
jäs. Tuula Haatainen /sd
Pertti Hemmilä /kok
Leea Hiltunen /kd
Anne Holmlund /kok
Kyösti Karjula /kesk
Esa Lahtela /sd

Pertti Mäki-Hakola /kok
Håkan Nordman /r
Pirkko Peltomo /sd
Tero Rönni /sd
Jaana Ylä-Mononen /kesk
vjäs. Matti Kangas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.